

ГЕОРГІЙ Г. ЧУЛКОВ.

НАРЕЧЕНА

Переклад з російської мови
О. К. У.

—:— Ціна 15 центів —:—

Накладом і друком "України"
2152 W. Chicago Ave. — Chicago, Ill.

Ханнива нова!

ЛНБ ім. В. Стефаника

00021133 (A)

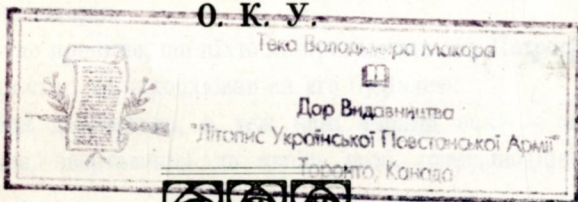
2006

ГЕОРГІЙ Г. ЧУЛКОВ.

НАРЕЧЕНА

Переклад з російської мови

О. К. У.

Накладом і друком "України"
2152 W. Chicago Ave. — Chicago, Ill.

W5(2-P)57YK-644

ТЕОРИЯ Т. Д. П. КОФ

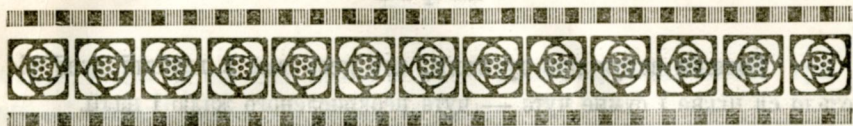
НАРЕЧЕНА

Докторська з дисципліни

Докторська з дисципліни
Докторська з дисципліни
Докторська з дисципліни

ЛІТЕРА. Н. СТЕФАНІКА
АН УКРАЇНИ
2011842

I.

Торжественне посвященє нової церкви св. Никодима стало ся 2го Серпня, а на другий день можна було побачити головного винownika сего свята, архітекта (будівничого) Валентина Александровича Баталіна, на желізничий стації. Він відїздив з Петрограду до Криму.

— Слава Богу, знайомих нема,— думав Баталін, прислухаючись до розмови пасажирів.

Єму було приємно, що ніхто не пригадував єму Петрограда, ніхто не поздоровляв єго і не захоплював єго будівлею.

— Моя дорогенька, а деж наш чорний сак?— сказав грубенький панок, звертаючись до якоїсь пані, правдоподібно до своєї жени.

Баталін подивив ся на паню, і як-би філі нахлинули єму на серце.

— Боже мій! Яка вона красавиця! — подумав він, з захопленєм вглядаючись в темний блискіт єї очий. напів відчинені жваві і красні вуста, на трошки насурмонені брови, сурові і розумні, на чорне філясте волося...

Пані була в жалобі. А від сего вона здавала ся Баталіну ще більше прекрасною і тасмною: жалоба завше філювала єго.

Ударив другий дзвоник і всі заметушили ся, і пані в жалобі десь зникла в товпі.

Баталін забув про ту паню, але десь там в глибині душі зі-стало ся чіткне і сумне чуте — чуте неокрисленого жалю і надії.

В купе вагона окрім Баталіна не було нікого і він зараз-же задрімав, не роздїваючись і не лягавши. Баталіну снило ся, що з ним в купе сидить дівчинка в темнім капелюсі, надвинутім на чоло і лице її роздивити ся неможна було, але по куні її м'якого русявого волося, що вибивало ся з під капелюха, Баталін зараз-же догадав ся — хто єсть ся дівчина. Баталіну стало сумно і радісно, що вона з ним, і він тихо дотуркнув ся її руки і прошепотїв:

— Маруся! Се ви? Який я щасливий, що ви знову зі мною. Отже се неправда, що ви умерли?

Але дівчина мовчить, і Баталіну ся мовчанка робить ся страшною.

— Маруся! Наречена моя! — соромливо шепоче Баталін і хоче протягнути ся і, нарешті, переборовши сон, відкриває свої очі.

— Стация Любань.

Баталін виходить з вагона, і єму приємно, що він знова посеред живих людей.

В буфеті послішно їдять і пють; на душі робить ся легко і весело, коли побачиш велику освітлену салю, фляшки, шинці з горшком і жвавї лица.

При кінці довгого стола сидїла та сама незнайома панї зі своїм, здавало ся, мужем. Баталін хоче сісти рядом з ними, але єго випередив якийсь сивий генерал з перекинутою через плече шкіряною портфелею.

Баталін свавільно купує газету в кіюску і вертає ся назад до свого купе.

— Нащо сей сон? — думає Баталін з тугою: — Нащо?

Він старає ся пригадати то, що стало ся два роки назад, і єму все минуше здає ся неправдоподібним: і та стріча з тою дивною дівчиною на півночі і єго хвороблива залюбленість в ню і єго освідчене, очікуване весіля і її несподівана смерть.

Баталіну привиджують ся фінські шхери, сріблясті тумани, блїде море і... Маруся. Вона стоїть на березі і вітер спутав її пїжно-біляве

волосє. І здає ся ще одєн порив вітру — і вона відорветь ся від гра-нітової скали і полетить з вітром на північ.

Тихо колихають ся лайби на поморю — і білі чайки літають зовсім близько у ніг дівчини.

Вона дивить ся в світлясту віддаль, наче-б прислухуючись до співу, що доносить ся до неї Бог-зна звідкіля.

— Маруся! Наречена моя!

І ось знова сон запановує над Баталіном. Палуба, як шахова дошка, в білих і чорних плямах: се місячне світло дробить ся кана-тами, мачтами, парусами і комінами пароплава.

А Маруся в білім убраню зігнула ся над бортом пароплава. Вже всі давно порозходили ся по каютах. Тільки вона не спить, тільки вона мучить ся в конаючій залюбености.

А від слів єї любови віє якоюсь не земною властію. Ось Ма-руся встає і тихо кружляє по палубі в своїм білім убраню, як яка за-морська пташка. Місячні крилці ростуть. І дівчина взносить ся з земного полону в місячну просторонь.

— Маруся! Наречена моя!

Баталін просипаєть ся і, проснувшись, протягує руку наче-б відчуваючи що вона полетить.

Колеса пароплава рівно і однамітно стукають. Очи знова за-микають ся. І знова мрії і привиди стискають серце.

Звучать співи: "Упокой, Господи, душу усобной раби твоеї де святії і праведнії..."

Пахне рожами і ладаном.

І при осіннім сонці блищить срібний хрест на фелоні священика.

— Маруся! Наречена моя!

От так напів сонний жив Баталін в своїм замкненім купе всю дорогу від Петрограда до Севастополя. Він виходив часом в ночи на стациях, жадібно вдихав мимолетне життя десь в чужім куті. Запукав телеграфний апарат, зачервонів ся кашкет начальника ста-ції. При світлі ліхтара пройшла залюблена пара коханців — обоє

притулившись щось шепчуть; а подиви ся на небо, то там прекрасна, безмежна глибина.

— Сесі два роки, — думає Баталін — що вони принесли мені?

Се єсть правда, я брав участь при будові сего чудового театру, а тепер собору св. Никодима...

Але в дійстности коли ще мої пляни і проєкти лежали у мене в шуфляді, і коли ще сміяли ся з моєї здібности, як будівничого, в дійстности, я жив тоді ліпше, краще і мудрійше.

Тепер все стало явним, здійснюючим ся і я вже не роблю свого життя з захопленем. Мене тягне знова на широкий шлях, по котрім ідуть інші не маючи часу подумати про любов і смерть.

О, їм "нема часу" сим людям діла. Ось і мені "нема часу"; чи не дивно, що я, за два роки міг як слід подивити ся на небо і звізди тільки тепер, нині — і то тільки для сего я аж мусів понасти на маленькі стаційки, підслухати, підглянути "чись" маленьке життя.

— Скучно, — думає Баталін, — скучно...

— Але дивно, що я так скоро забув про Марусю, про сю давню наречену мою. Вона умерла, а що если-би вона жива була, чи я женив ся-би з нею? Здає ся се було-б дуже зле. Тепер вона здає ся мені тасмничою, прекрасною, а если я прожив-би з нею рік або два, вона певно породила-б мені дитину і стала-б мамою, доброю, милою мамою, але вже певно не тасмничою.

Така гадка про ню видала ся єму кощунством над єї памятию. — Ні, Маруся умерла не принадково. Вона не могла родити. І любов єї сильнійша смерти. Хиба я не чую знова єї власть над собою.

— О, Маруся!

В Севастополю, коли Баталін сів на фійкра з нескладним білим навісом, запряженого парою сивих коний; коли дневне небо полудня, цілком просте і свѣтляве, розкрило ся перед ним і wspomини про Марусю розвіяли єго і нічні неформовані думки притаїли ся на дні души.

— Таж-ж мені тільки лише трийцять і два рокі — подумав Баталін — все життя ще напереді. Та-ж ще можна жити і не думати

о страшнім і загадочнім: так тяжко і відвічальне се. Буду ліпше дихати полуднем на якийсь час.

I Баталін легкодушно засміяв ся.

Потім він з'їв обід в ресторанті, на веранді, над морем.

Він пив горівку, зі смаком з'їв зупу з раків і з приємністю дивив ся на морських офіцерів: вони сиділи за столом в сусідстві Баталіна, і на їх молодих, веселих лицах не було і сліда тих тяжких думок і настроїв, котрих так бояв ся Баталін.

А на поморю було сьвято. Блестіли під сонцем восні кораблі кружляки. Розвивали ся фани і звучала проста і не тяжка музика.

II

Пароплав з Севастополя до Ялти відходить тільки в ночи.

Коли Баталін йшов велід за носильщиком, що ніс его пакунки, випадково нараз загасла електрика, а коли за пів минути вона знова засьвітила ся, Баталін побачив в двох кроках від себе ту саму паню в жалобі, котру він зауважав в Петрограді на стації. І знову вона показала ся ему прекрасною. З поважним захопленем подивив ся він на ню і, здає ся, вона зауважала его взір на собі позаяк видимо змішала ся і почервоніла.

Сей румянець єї прикритий димчатою скромністю видав ся ему яким-сь говорящим знаком, наче-б вона сказала ему яке-сь ласкаве слово. Пароплав відіхав від пристані.

Приємна, солена влажність ласкала руки і лице. Тяжко дихала машина.

Баталін стояв на порубі, і душа его була знову у власти яко-го-сь неозначного чувства ваді і томлення. Недалеко від него, в плетеных кріслах, коло борту пароплава сиділа дама в жалобі і єї муж.

Баталінови здавало-сь, що вона говорить про него і в дійности той пан поволі підняв ся з крісла і певним кроком приступив до него.

— Черепрошаю дуже. Если я не помиляю ся, Валентін Александрович Баталін? — сказав той пан, підносячи капелюх.

— Так єст, ви не помилили ся, але пробачайте мені, я не можу розпізнати вас.

— Та-ж ми товариші по гімназії і моє імя — Таланов, Сергій Сергійович, адвокат: можливо ви вже чули про мене?

— Та-ж певно, певно! — сказав Баталін, стискаючи руку грубенького адвоката — ледви розпізнаючи в нїм Сергія Таланова, того доброго товариша, котрий був улюблений всіма — і учителями і школярами — за свою вітвертість і добродушність.

— Я бачу ви ще нежонатий, сказав Таланов — а я вже два роки в «семейнім» стані. Прошу Вас розпознайти ся з моєю женою. Зовуть єї — Любов Григоровна.

Коли він стискав єї маленьку, однак сильну руку, він відчув, як його серце нервово застукало і він мусїв себе заставити, щоби мати силу вести бесїду з Талановим.

— Куди ви їдете? — В Ялту? А ми здає ся до Керейзу заїдемо. Там не так многолюдно і не на виду у всіх.

Баталіму здавало ся дивним, що Таланов може говорити так спокійно в присутности Любові Григоровної?

Йому було дивно, що всі пасажири рівнодушно проходять мимо єї? Йому, було дивно, чому він сам не стоїть на вколїшках перед нею і не говорить голосно про єї красу. Та-ж краса — се дар Божій треба прославлять єї прилюдно і цілувати землю на котру ступає нога красавиці.

— Мені подобають ся ваші будови — сказала Любов Григоровна трохи соромливо: — Мені подобає ся і театр і церков св. Никодима, що ви побудовали. Перед моїм відїздом я мала нагоду їх оглянути.

— Боже мій! Я так щасливий, если се Вам подобає ся — сказав Баталін з захопленем, котре виглядало навіть сьмішне.

Таланов удаючи спеціяліста, почав вести бесїду про відновленє дзвіниці св. Марка в Венеції: — Се була дуже модна бесїда в ті часи.

Любов Григоровна покїрно слухала розмови мужа і тільки час від часу дивила ся на Баталїна наче-б хотїла спитати його, о щось важне і серіозне.

— Однак, моя дорогенька, море починає вже «качати» — сказав Таланов: — Я піду до каюти і ляжу до ліжка.

— «Я ще трошки посижу тут» — сказала Любов Григоровна. —

— Я Вас бачив в Петрограді — сказав Баталін — і мені так приємно, що ми їдемо в кулі і що я з Вами познайомився.

— Я тако-ж вас зауважила на стації в Петрограді — мені Вас раніше показували.

Вони обмінювалися, здавалося звичайними простими словами, слова її однак звучали для них, мов «якесь» обіцяння і «запевнене» сього що мало стати в будучині....

Нічні фалі моря тяжко дихали і рокотіли уперто переслідуючи пароплав.

Вже почали метушитися пасажирки, боязливо відчуваючи «качане» пароплава.

Сильний вітер прямо ломав море і наче-б жартуючи качав пароплав.

— Проведіть мене до каюти — попросила Любов Григоровна і сама взяла Баталіна під руку.

Від її довіруючого руху — у Баталіна закрутила ся голова.

Він довів її до каюти і вернув ся назад на палубу; сів на звернутий канат коло машини і задрімав.

Напів сонний він чув як голосно кричав капітан, як тупали матроси, як вони по палубі тягли «щось» велике і довге...

Голосний, розбійничий свист вітра, від котрого затрясли ся мачти, розбудив Баталіна.

Він проснув ся і зауважив, хоч було не видно, якусь темну постать, котра сиділа, так само як і він на канаті притулившись до мачти. Се була женщина, так видало ся Баталіну, але він не міг розглянути її лиця.

А по темному морю, стогнучи, як поранений звір, носила ся буря і здавало ся, що пароплав іде боком і тяжко занурає ся в воду. Кожного разу, коли пароплав падав в низ з високого гребня филь — здавало ся, що він вже не піднесеть ся більше і не піде вперед в чорну далечину...

Темна постать незнакомої жінчини, що доторкувала ся своїм рамям до рамени Баталїна, наче-б не зауважувала його. Баталїн також не віддаляв ся від неї. Йому було приємно дотикати ся до сеї жінчини, хотяй він лиця її не міг доглянути.

Лїхтари, що мігкотїли де-ніде по сторонах пароплава, а тако-ж і на мачтах — не могли побороти густої темноти і здавало ся дивним що пароплав іде куди-сь безвгядно на се нічне бездороже.

Баталїн відчував біль голови, що було наслідком морського качаня — і він не відважував ся встати; йому хотїло ся задримати і знову побачити в сїї Марусю — наречену свою, як він бачив її ранїшь в колїсвим возку. Але образ її збїлд для него: щось инше безпокоїло його...

Нарешті він злучив свої думки і узнав, що його безпокоїло — хвилювало його лице Любови Григоровни.

— Чи не вона се сидить з ним? Чи не вона доторкуєть ся його своїм раменем?

Баталїн оглянув ся назад, але вже там нікого не було, не було тої жінчини, що дотикала ся нього.

Він встав, прислухав ся до стогпаня і свисту вітра — йому видало ся, що погода стає бїльше тихою і вже не так темно стає, як було передше.

Ось мимо його перейшов матрос — можна було зауважити його очи і блескучи гузики на його убраню. Баталїн устав і підійшов до борту пароплава. Йому було приємно стояти під соленими бризками моря.

Вже море почало блестїтись і на небї з'явили ся зїрки.

Під самим ранком Баталїн пішов до себе в каюту і заснув міцно, молодим сном без снів і мрій...

Коли він встав і вийшов на палубу, то там вже ходили пасажиря з змученими лицями.

Баталїн старав ся відгадати — хто сидїв з ним вчора коло мачти.

— Чи не ся бльондинка? а може от-там друга? А може то була Любов Григоровна?

При одній думці про се Баталіну стало приємно і він тихо засміяв ся. Коли він побачив, нарешті, Любов Григоровну, то спитав її:

— Як ви провели сю ніч. Чи ви не були наверху підчас бурі?

Але вона відповіла йому неозначно:

— Дякую вам за запитанє — і зараз-же розпочала говорити з якоюсь старою женщиною.

Негода цілком затихла. Блищало море, сіяло небо.... В віддаленю показав ся берег Ялти. Пароплав описуючи півкруг, поволи подійшов до пристані.

— А ми прямо в Корейзи — говорив Таланов до Баталіна, наймаючи фіякра: поїдемо до мене? — просив Таланов Баталіна — правда, поїдемо.... Баталін подивив ся, запитуючим зором на Любов Григоровну.

Вона усміхнула ся і кивнула головою.

Коли фіякер швидко поїхав по пріємній білій дорозі і Баталін побачив синє небо Крима і прямо осліплюючої білі мури; коли він відчував близькість Любови Григоровни, йому захотіло ся начати жити зпочатку: тихо сміять ся і говорити про любов, захотіло ся оправдати і себе, і землю, і навіть сей красний прибраний Крим....

III.

По вузенькій дорозі їхали вдвох Баталін і Любов Григоровна.

Баталіну подобало ся, що Любов Григоровна кидала на него встидливі запитуючі погляди, коли кінь не слухав її. Тоді він приближував ся до неї і учив її правити вожками і мимоволи його руки дотикали ся її рук.

— Мій муж — прекрасна людина, і я, сумлінно говорячи, могу напевно сказати, що люблю його — говорила Любов Григоровна з тихім смутком. — я живу з ним два рокі і я навчилась цінити в нім сю чудову добродушність і сей широкий розмах натурі. Чи не так? — навіть в його постаті єсть щось, що говорить о його добродушності? Я люблю дуже прислухати ся до него в суді.

Коли він говорить, то все у него зрозуміло, означено — і йому віриш. Можливо що я за се люблю його і ціню, бо у мене самої сіх якостий нема і я ніколи не знаю нічого напевно!

Все здає ся мені непевним і неясним. Я люблю мого мужа. Йому можна віддати ся — він знає як будувати своє життя: певно і умно....

Він смієть ся над моїми мріями і над мою вірою. Мені зимно і страшно буває, коли він смієть ся, але я знаю, що він розумнійший від мене. Мої фантазії не приносять мені нічого і їх не можна оправдати.

— Ох! нащо роздумувати? — сказав Баталін. — Нащо? Ви любите вашого мужа. Прекрасно. Але нащо будувати цілу теорію для сего? Роздумованя убивають любов. Коли я любив, все виглядало мені нелогічним і я радовав ся своєму безумству... Любов длятого прекрасна, що з нею приходить в серце чудо і ми живем як боги і сміємо ся над маленьким, людським розумом.

— Ні, ні. Я бою ся безумства; і не говоріть мені, Валентин Александрович, про любов, про чудо. Що таке? що? У мене і так голова крутить ся, коли я говорю про сей незрозумілий Божій світ. Мені приємно, що Сережа, мій муж, розуміє все поставити на своє місце. Се — говоріть він — наука, се — романтизм, се — явище психопатологічне. Все так мудро, спокійно....

— Дорога Любов Григоровна! Ви мені все говорите: мій муж, мій муж. Я не хочу говорити про него. Най він буде прекрасний. Най! Але не в тім діло. Я хочу, щоби ви не бояли ся сего нездалого, але красного світа, щоби ви не ховали ся від него за яке-сь психопатологічне явище. А головне — не треба роздумувати. Ось ваш муж про все роздумує, навіть про дзвоницю св. Марка. А нащо? Шопіт і півслова завше ліпше, як красномовство і простенька мелодія ліпше розумної літератури. Скажу правду: два рокі я жив з спустошеним серцем і тепер, коли я бачу вас, я не маю певних гадок в голові, але мені здає ся, що світ став краще. Про се не можна говорити, але я, що стратив Бога, готов знова шепотіти молитви, мені хочеть ся співати і обнімати дерева і цілувати землю. Я люблю вас...

— На що ви говорите се? — сказала Любов Григоровна, і з страхом подивилась на Баталіна: — не треба, не треба сего. Я прошу вас....

— Я сам не знаю, на що я се говорю. Я вже маю трийцять два роки, у мене вже сиве волосся на висках, а мені все ще часом здає ся, що моє життя не минуло ся, не зачинало ся, що трохі лишило ся і на мою долю.

Любов Григоровна почервоніла і похмурила брови.

— Если ви хочите, щоби ми і на далі зістали ся добрими приятелями — сказала вона — забудьмо сю розмову.

— Які ви дивні Любов Григоровна. Не в розмові діло і не в обовязках, не в моралі і не в романтизмі, про котрий »де-що« знає ваш муж. Діло в тім, що всі ми помремо. І коли прийде смертна хвилина, тоді з страхом ми зрозуміємо, як немудро і боязливо ми прожили своє життя.

Таблиця множення, котру ми учили на память ще з диточих літ, вона була властителькою нашого життя. Найдурнійша логіка: два рази по два — чотири — се то, чим ми міряли своє щастє. Я нічого не маю против таблиці множення, але не можна кланятися їй, як цариці.

Боже мій! Если-б дійсно світом управляли мертві, логічні формули — то хіба сіяли-б так таємничо ваші очі?

Любов Григоровна думала, що вона хоче застановити сю розмову, але вона не знала, як се зробити.

— Ось і ви, повна таємничости — продовжав розмову Баталін — я дивлюсь на вашу амазонку і мені здає ся — вся вона надзвичайна; від кожної служки (морщинки) вашого убраня віс на мене милим і незрозумілим...

Зрештою, скажіть мені: на що ви носите жалобу?

— Ще не перейшло пів року, як умерла моя мати.

— Я люблю жалобу! — сказав Баталін тихо — не знаю для чого, але я люблю її. Десь в глибині нашого серця є запевненє, що любов і смерть — рідні сестри... Я знаю, що ви любите вашого мужа...

— О, так, так! Я люблю його — сказала Любов Григоровна поспішно.

— Я знаю, що ви любите вашого мужа, але вже то, що ви дозволяєте мені говорити вам про мою любов, се окриляє мене — і я відчуваю, що жити ще для мене можна, і що я побудую ще не одну будівлю...

— Милій, добрий, Валентин Александрович! пробачайте мені, але я не можу дозволити вам говорити про вашу любов. Я молю вас — останьмо ся приятелями, тільки приятелями...

Вони стали спускати ся в долину до татарського села; стали їхати по вузенькій вулиці. Діти і собаки вештали ся під ногами конів; позлазили коло саклі (татарська хата) — на дверях було написано: »Реставрація Абдула. — Вино кримське, кава турецька«. — Вони увійшли до саклі. Їх повели до послідньої кімнати, мимо яких-сь підозрілих гостей; за перегородкою грали в карти; подали горячу, пахнючу каву.

— Будем приятелями — говорила Любов Григоговна соромливо — будем приятелями...

Вона з посміхом випила свою каву, і у неї закрутило ся в голові.

— Я не знаю, що значить дружба — говорив Баталін і сердито подивив ся на маленькі руки Любови Григоровни: — Ох! Боже мій, які ви прекрасні! Але не тоді, як ви роздумуєте, а тоді коли ви дивите ся на море, або підносите рожі до своїх вуст, або коли говорите, не роздумуючи, тихі, прості, мудрі слова про сонце, землю, траву... Мені здає ся, що в вашім серці є який-сь великий і дивний смуток.

У вас дивна сумішка соромливости і вітвертости, незрозуміла гордість і тасмниче недбальство.

І мені здає ся, що ви маєте право на се і що можливо злучити сю вітвертість, сю доступність народну з жартівливою гордостію — але я так не можу і мене се мучас: ви не бридите ся сьвітом, вашим мужем і навіть самим мною. О! я заздрю ся вам, через себе самого. Отже, ви дозволите мені говорити про мою любов до вас? І ось я стану зараз на коліна і буду цілувати ваші руки і ви не відкинете мене?...

— Ох!... ні, ні!... — Ви не повинні се робити.

— Так! Я не повинен! і ви не повинні ласкаво і добродушно відносити ся до мене. Але ви сего не можете зробити.

— О, у мене голова крутить ся від сеї міцної кави, ви не будете мучити мене.

— Я люблю вас — говорив він уперто і став на коліни і взяв руки Любови Григоровни і притиснув їх до своїх вуст, горячих, пекучих. . . .

Потім він розляв свою каву... Потім вони стояли в кутику кімнати, і Баталін цілував Любов Григоровну в губи і тремтів цілим своїм тілом, як хлопець...

Коли вони їхали домів, Любов Григоровна плакала.

А Баталін говорив щось не доладу...

— Ви мовчите, я бачу слізи на вашім лиці... І мені страшно і соромно. Однак клянусь вам, я не можу жити без вас.

Ви говорите — муж! Але я нічого не розумію. І всі перешкоди мені здають ся дивними і непотрібними. Покіньмо все і поїдемо за границю.

— О, ніт, ніт! — говорила Любов Григоровна, широко розчиняючи очи: — то, що я дозволила вам поцілувати себе — се якийсь дурман, варіяція.... Се щось страшного. Я все розкажу чоловікови. А ви — я прошу вас — відїздіть звідсіля що найскорше. Я не люблю вас. Чувте?! Я не люблю вас.

— Мовчіть — зашопотів Баталін — мовчіть. Анї ви, анї я не знаємо, що буде завтра. Для мене тепер нічого не існує, окрім вас, і я не вірю, щоби така любов заслуговала на закиди або засудження. Вже то саме, що ви не відкинули мене коли я цілував ваші руки, хіба се вже не говорить про якусь високу правду? А хіба всі тверезі слова не падають, як мертві каміня, коли розцьвітає серце без думок про обовязки, задачи і все инше?

IV.

В пансіоні пили ранішню каву. Сергій Сергійевич переглядав часописи.

— Т-ське земство знову в неласці — говорив він не то з іронією, не то з приємністю — вибір предсідателя не potwierдили і Александра Івановича вислали в Вологодську губерню. Боже мій! Які ми дикуни! Добре вам! Валентин Александрович, що ви не читасте часописий і занедбуєте політику — ви артист. — Але нам простим смертельникам, представляє ся чим-сь диким, варварським ся тактика нашої бюрократії.

— Ніт, для чого-ж! І я розумію, що все таке є зле — сказав Баталін з тоскою, і очидаючим поглядом подивив ся на двері: Любов Григоровна еще не вийшла на веранду.

— А що робить ся в літературі — продовжав Соргій Сергієвич, зпідтишка і самодумно поглядаючи на Баталіна — де у нас Тургеневи, Гліби - Успенськи, Салтикові?

В літературі — або Чеховські, нікчемні повістувателі, або декаденствующі поети. Що таке наше декаденство? Я розумію на виході воно має свою історію, але у нас.... Се які-сь психопати і шарлятани, а часом темні кримінальники, котрі ховають свої гріхи під маскою вихованя і чого иншого. Правда, ви згоджуєте ся зі мною, Валентин Александрович?

Баталін не очікував запитаня і не чув послідних слів Таланова.

— О так, так — ледво проговорив він і почервонів.

— Боже мій — думав він — зараз вона вийде на веранду і я побачу її очі.

Але Любов Григоровна не вийшла на веранду і для неї віднесла служниця копик кави до покою.

Баталін велів привести собі коня і поїхав до моря.

— Так! Я знову залюблений — думав він в дивнім соромі — і так залюблений, що ще здає ся нікели не був. Марусю я любив по иншому; я в дійсности не хотів мати її, не заздрив ся... І смерть її не удивила мене. Так наче-б треба було. А тепер я готовий розбити собі голову об каміня — так заздру ся я до сеї чужої, а близької для мене Любови Григоровни....

Кінь обережно стунав по вузькій, крутій дорозі; дрібненькі, білі каменці сипалися під копитами. Було горячо; серце стукало нерівно. Синію опаскою сіяло море за послідними скалами.

— Щось в ній є сумного і сурового — думав він пригадуючи очі Любови Григоровни, її повільні рухи і її осторожну, немногословну розмову.

Баталін став пригадувати своє життя, свої відносини до жінщин, до любови...

Ось він пригадує собі маленький московський садок, посеред високих, цегельних стін, весняне сонце, коника - забавку, возок, маленьку руденьку дівчинку і себе самого, коли йому було 8 років. Він влюбився в сю руденьку з синіми жилками на худенькім лиці дівчинку; йому хочеться поцілувати її, і ось він червоніє, хвилюється, і несподівано для себе самого доторкуєся губами до її голови... І зразу пройшов чар і йому стидно «чого-сь» і хочеться втікати додому і плакати.

Баталін хмурить ся і кусає губи, але тієї в споминок знову пливають по душі....

Йому вже тринадцять років з під загороди сада слідує його горячий погляд за тонкою, стрійною фігурою дівчинки, що мелькає поміж кущами агресту; він навіть пам'ятає як звати ту дівчинку, котра на рік була старша від него — зовуть її Оксанкою.

Він не одважується сказати їй про свою любов; він складає в честь її вірши; малює ініціали її імені; коли вона випадково кидає на него свій зір — він червоніє. Одного разу йому прийшлося грати з нею в крокет, то він старався наче-б випадково стати на коліна коло її ніг, а вночі він мріяв, як він пожертвує своїм життям для Оксанки...

Але грубіє голос, рухи роблять ся певними: Баталін вже студент. — І дивно... Ті роки і те сумне життя в ті часи пригадують ся заледво.

І циганка з Руму і яка-сь з підозрілим виглядом — Анжеліка, і сентиментальна, пристрасна вдова, і та маленька актриса і ще і ще хто-сь! Баталін заледво пригадає їх лиця, і йому робить ся со-

БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ М. П. СТЕФАНІКА
2071892

ромно і страшно, коли він подумає, що він цілував коли-сь всі ті жінки і говорив їм про любов немудрі і недобрі слова...

там за синевою летять великі стаї ширококрилих птахів.

— І хто скаже правду про любов? — думав Баталін — хто?...

Коли Баталін підїхав до моря, він дав потримати коня босоногому татарчукові, що мав лукаві жіночі очі, а сам лїг на пісок і став глядіти на небо: здавало ся йому, що не море, але небо гуркоче і що Чи не міняє вона завше своє лице? І для чого часом втікаєш від дійсно святаї і щасливої любови в якийсь темний і брудний кутик, і для чого часом здає ся, що десь на перехрестній дорозі, коло старого скривленого ліхтаря часом божественним огнем заблестять «чїї-сь» очі?

Раптовно яке-сь болюче предчутє уколело серце Баталїна.

— Вона відїде разом зі своїм мужем — подумав він — нинї-ж відїде.

І він поїхав в гальон назад до Корейз.

Коли він підїхав до пансіону, то коло паркана дому стояла вже бричка, а татарин укладав річи. Баталін розпізнав чорний сак Таланових.

— А ми відїздимо — сказав Таланов, стискаючи руку Баталїна — жінка захорovala, нервуєть ся і хоче їхати назад до Петрограда. От така то, мій дорогий, історія! В Петроградї — сподїю ся — будемо знайомї?

— Спасибї! — сказав Баталін — спасибї!

Заблестїли з під вуля очі Любови Григоровни, мелькнула в чорній корунці її маленька ручка — і білий порох закритв її бричку з очий Баталїна.

V.

При кінці жовтня, Баталін вернув ся до Петрограда.

Баталїну було приємно, що він знова може прийняти ся за роботу за свої пляни і проєкти.

Однако, часом, він безцїльно блукав по вулицях, довго сидїв

по ресторанах — пив вино. Йому здавало ся, що зустріча з Любовню Григоровною не лишила жадного сліда на його душі. Він вже забув про се.

Але одного разу листонош приніс йому від неї лист. Вона назначала йому місце побаченя ся в »Літнім Саді«, коло статуї »Амур і Цікхія«, о шестій годині вечером.

І Баталін наче-б проснув ся від довгого сну, наче-б вернув ся знову до життя і він дивував ся, що міг цілий місяць не бачити Любови Григоровни і не чути її голосу.

Вже в пятій годині він був в »Літнім Саді«. — Осінний пурпур і червоне золото умираючого листя і осінна прозачиість, і осінна сьвіджість — хвилювала його.

Прекрасний був »Літний Сад« в осіннім упадку і безсильности. Здавало ся, що всі любовні, »зіхтаня«, шопоти і виклики, ще з за часів Петра Великого аж до наших днів, літають і носять ся в аліях саду і над старими статуями.

Баталін не знав як він зустрине Любов Григоровну і що він скаже; він не знав навіть, чи любить її чи ніт, однак він з хвилюванем очікував на ню і йому здавало ся, що вже життя його залежить тепер від сего побаченя.

І коли він побачив в кінці алей крен, він зрозумів, що його звязує щось важне і таємниче, чого не можна уникнути.

— Ось я прийшла до вас, ось я прийшла — сказала Любов Григоровна, наче-б дивуючись тому, що сталось ся: — я прийшла і мені несоромно і не страшно, що я назначила вам се побачене. Видко, що то так треба? Чи не так?...

— О, дорога моя! Мила моя! — говорив Баталін, захоплено дивлячи-сь на її лице — всі сі дні, як довго я вас не бачив, мені здавало ся, що я можу жити, що я живу, але се не правда, і если-би ви не прийшли — я стратив-би розум і мое життя загинуло-б, як листя....

— Я прийшла до вас для того, що з того дня, як я віддіхала з Керейзу, я не знала що мені ділати, як жити. Я мучаю себе і мучаю

других, мучаю Сергія Сергієвича. Боже мій, як пусто і змрно на серці. Я їду до себе в кімнату і зазираю ся на замок і коли мій чоловік стукає до мене, я удаю що спю і не відповідаю. Що робити?... Що ділати?

— Але-ж я люблю вас! Люблю! — сказав Баталін, доторкуючись до її руки в білій рукавиці і своїми горячими губами: — Ви так молоді, так прекрасні, так мудрі. Ви є сильні, все можете, будете правити світом, як цариця. Кляню ся вам.

— Постій! Постій! — сказала Любов Григоровна тихо і ніжно! — які ти божевільні слова говориш! Постій! дай подивити ся на тебе. Чи не сон се все? І як я відважила ся придти до тебе? — Постій!...

Однак Баталін кріпко стиснув її руку і, вже не слухаючи її, став безцільно не то просити, не то требувати, щоби вона їхала до него.

І вона згодила ся. І тільки коли вони їхали на фіякрі мимо »Інженерного Замку«, вона серіозно запитала Баталіна:

— Але, мій милий! мій любий! Чи треба мені їхати? Чи треба?... —

Вона зі страхом увійшла до помешканя Баталіна і сіла на крісло, не знімаючи ані капелюха, ані роздягаючи-сь. Вона закрила лице руками і довго не відривала їх.

Надаремно Баталін стояв перед нею на вколїшках і благов її подивити ся йому в очи...

Потім вона супокоїла ся і вони сиділи перед коміном і вона винлескувала в огонь вино, і сьміяла ся, дїточим, коротким сьміхом...

А потім вона сиділа в него на ліжку в одній сорочці, обхоплюючи руками свої колїна і мовчаливо гляділа на горящу сьвічку...

VI.

Любов Григоровна покинула свого мужа і стала жити з Баталіном.

В кавалерське помешканє його разом з Любовію Григоровною увійшов дух тревоги, пристрасти і заздроси.

Здавало ся наче-б все стало кращим, родинним, але за тим зівнійшим ладом, скривало ся несупокій і смуток.

Любов Григоровна здавала ся Баталіну красною і мудрою він захоплював ся її відчувалою естетичною душою, однак він все-ж таки починав мучити ся і смутковати.

Їх відношеня були нерівні: часом наче-б по взаємному таємничому договору, вони замикали двери і не приймали нікого і здавало ся, наче-б вони хотіли визискати всю свою пристрасть; знова приходили дні, коли вони чули ся цілком чужими і старали ся захватити один від другого.

Нарешті, заздрість до минушого стала кричати і потребувати заплати.

Часами Баталін кидав ся по кімнаті, як звір в клітці, хва-тав ся за голову, стогнав від заздроси і шопотів злі, несправдливі слова:

— Ти жила з тим Талановим — говорив він до Любови Григоровни — ти жила з ним! Боже мій! Для чого я не зустрів тебе раньше? Я не можу жити без тебе. Але кожда хвиля з тобою кричить до мене про твоє минуле. — Я не можу подумати без страху і відчаяня, що твої руки обнимали Таланова а ось ті очи горіли любовію до него...

— Неправда — шопотіла Любов Григоровна — неправда. Тільки тепер я узнала, що таке любов. Клянусь тобі, що за ті два роки життє з Талановим я ані одного разу не відчула нічого, крім обридженя до него, коли він обнимав мене. Я мучала і себе і його... Часами Баталін без слів глухо і тяжко стогнав: — Ей, ой, ой! Від сего стогнання у Любови Григоровни завмирало серце. Вона лежала на спині з широко отвореними очима і великі краплі сліз текли по її лицьох.

Потім вона починала реготать ся і Баталін в страху біг до неї зі шклянкою води, і вода розливалася. Любов Григоровна старала ся ху-

стинкою закрити собі уста, щоби наймички не чули сего страшного, ненормального і соромливого сміху.

— О, як страшно жити — думав Баталін. — Я говорив колись до сеї милої але нещасливої жінчини: — ми все рівно-ж умрем; треба любити; віддай ся мені! А хіба не брехня наша любов? І коли смерть по дійсному загляне нам в душу ми будемо безсильні перед нею. Моя заздрість подібна на себелюбство і егоїзм. Її ніжність до мене подібна на чемне відношене псіхіатра до божевільного: треба його потішати і обманувати.

Любов Григоровна несвідомо релігійна, і коли вона бачить захід сонця або слухає паніхиду, вона плаче в непонятній екстазі і побожності, але її дивний і тасмничій Бог не научив її відрізняти добро від зла. — Вона не знає, що значить моральність, і я не можу бути певний, що вона не обманить мене. Ну, най вона тепер є вірна мені, але хіба се не то саме, коли вона вже відчула пристрасть з другим, іншим мужчиною. А як то дивно, що вона не заздрить ся до мого минулого.

Ще була одна печаль в домі Баталіна: — се рівнодушність Любови Григоровни до роботи Баталіна. Йому так здавало ся, що Любов Григоровна не дуже високо цінить його, як артиста - будівничого. Надаремно вона переконувала його, що церков св. Никодима прекрасна, і що вона вірить в творчі сили Баталіна.

Він заздро слідкував за її відношенем до інших будівничих. І чим в більшім розумінем і знанем вона відзивала ся до штуки других артистів, о нових романах, віршах і будовах — тим більше мучив ся Баталін.

Він показував її свої пляни, проєкти в безпокойстві питав її: — Ну, а як тобі здає ся сей плян, моя дорога?

— Він мені подобає ся — говорила вона і було видко по її лицю, що вона боїть ся нових спен і попреканя.

— Так! але сего мені мало — говорив Баталін, з трудом скривавши своє подражчене — мені сего, Люба, мало. Я хочу знати твою дійсну опінію.

— Але що я можу? — говорила вона з жалем і нерозумінням — що я можу? Таж я нічого не розумію на архітектурі (набудовано).

— Ага! однак в Гельсінфорсі ти могла захоплювати ся Сааріненом...

— Ох!... Боже мій! — говорила вона, ламаючи собі руки — але-ж я не можу відділити тебе від себе. Ти занадто є близькою для мене людиною. Я не можу судити тебе зі сторони.

Та вже Баталін не міг стримати своє подражненє.

— Все є брехня і тільки слова — говорив він зі страхом, відчуваючи, що він говорить щось несправедливе і грубіянське — все то є брехня, говорю я, для того, що не можна жити з людиною і не любити того, що його хвилює, притягає і мучає. А твоя рівнодушність є убійча для артиста.

Робити, розуміючи, що рядом з тобою живе людина, котра не вірить в твої сили і в твої здібности — се є мука...

Одного разу, після подібної розмови, Баталін затупотів ногами і закричав:

— Я не можу більше. Не можу. Я відіду куди - будь.

Любов Григоровна нічого не відповіла і спустивши голову, тихо вийшла з кімнати.

І коли Баталін побачив її покірні беззахитні рамена, йому стало соромно, і він навколїшках просив у неї пробаченя і цілував її руки.

VII.

Так жили Баталіни три роки. Весною вони виїздили до Фінляндії, а на осінь до Петрограда.

Помешканє вони мали на Турковім побережю. З великих вікон видно було ріку Ніва, Тучків міст, замок Бірона і частину Петровського острова.

Баталін любив дивити ся, як живе осіння ріка, як несе вона терпеливо на своїх грудях великі баржи і закончені пароплави. Він бачив, як відпливши до мєсту, пароплав опиєував коло і велика баржа повертала ся поволі і проходила під мостом кермою вперед.

Баталін заздрив ся мужикам на тих баржах. — Йому хотіло ся пожити, подібно їм, річним вільним житем, плисти куди - небудь, не думаючи про проекти і будови і про ту гістеричку Любов Григоровну.

Коли загасала за рікою кровава торжествена зоря, і загорали ся річні червоні і зелені огні і лунав оголомшующий свист - пароплавної сірени, серце зтискувало ся в солодкій журбі.

Хотіло ся неузнаного ще життя в тій стороні; хотіло ся иншої таємничої любови.

Так одного разу стояв Баталін перед вікном і думав о неможливим щастю і о грішнім, соромливим своїм життю.

— Вже пів року, як жите наше, моє і Любови Григоровни, стало мирним — думав Баталін — ми вже ні в чім не попрекаємо один другого. Але ся тишина і сей мир, страшійше гніваня і попреків.

Що робити?... Що робити?...

Йому захотіло ся вийти з дому і поблукати по побережу, перейти міст, подихати вогкою, нічною пільмою.

Баталін одягнув ся і вийшов на вулицю. Він перейшов через цілий »Большой Проспект« до »Каменноостровського«; там він наняв фіякра і доїхав до Михайловської площі, наче-б роблячи се по якомусь пляну, начеб йому конечно треба було-б робити сю дорогу. Нарешті він доїхав до Казанського Собору і пішов по побережу Єкатериненського Каналу. Попереду него йшла жінчина і вона видала ся Баталіну знайомою.

Він старав ся дігнати її, але вона ішла все скорше і скорше.

— Боже мій! Але се є Маруся! Се вона... Се її хід — подумав він — як то дивно, що може бути така подібність.

На зустрічу Баталіну ішов ліхтарник з драбиною і гасив ліхтари: вулиця робила ся темною і трудно було зрозуміти, куди пішла та жінчина. Так сего разу іне побачив він її лиця.

— Марія умерла — думав він — але я не можу повірити, щоби то, що я любив в ній, могло зникнути безслідно. Я ані богослов, ані філософ, але коли любиш, то і без розумних розважень добре знаєш, що любиш безсмертну. Я не знаю чи треба бояти ся чи ніт, але не можна

не вірити в то, що смерть можна побідити. Без сеї надії нема мудрости, ані любови, ані правди. Ось, дихає своїми отруйчими туманами Петроград, однак і в сїм диханю чую я якусь мирність, і за сими туманами бачу чиясь лице. — Маруся!... Я люблю тебе. Я не зрадив тобі.

— Якій ти блідий. Ти умучив ся, мабуть — сказала Любов Григоровна, коли Баталїн вернув ся домів.

Вона не спала; пила каву — правдоподібно очікувала його.

Вже давно не зіставали ся вони один з другим.

Вечерами Баталїн завше поспішав піти до своєї кімнати.

Сего разу Любов Григоровна приступила до него і рукою ніжно провела по волосою і його серце стиснула біль від сеї несподіваної і не-потрібної ласки.

— Дорога моя! Я змучив ся, піду до свого покою. Спи спокійно.

І він пішов в кімнату, роздягнув ся, ліг і загасив свічку. І в ту хвилию він відчув, що чиясь рука, тепла жива рука, доторкнула ся до його чола.

Баталїну не було страшно від сего дотику.

— Маруся! — сказав він — се ти? Маруся!...

Ніхто не відповів йому і він вже не відчував дотику руки.

Він засьвітив свічку; в кімнаті нікого не було.

— Галюцінація — подумав він і усміхнув ся: — най!

Двери відчинили ся, і Любов Григоровна увійшла в кімнату.

Вона була в білим капоті, очі її були широко отворені і здавало ся, що вона хора і ледви трималась ся на ногах.

— У мене журба — сказала вона — Боже мій! У мене журба!

Милій, рідний мій!... Які ми нещасні... Ми не знаємо правди, не знаємо любови... Бог покинув нас. Треба молити ся, але я не можу, не умію... І все навколо гине. І світ, як зеркало, розбив ся на кусочки. І зимно і страшно.

Вона стала на колїна коло ліжка Баталїна і по дїточому заплакала.

— Мила моя, дорога! Не плач — сказав Баталїн тихо і ласкаво, і подумавши, додав — треба вірити.

— Але-ж мені страшно — сказала Любов Григоровна — мені страшно. Мені здавало ся зараз, що хто-сь ходив по салі, а потім пішов до тебе в кімнату. — Мені страшно....

— Ох!.. Се так, се нічого — сказав Баталін — іди до свого покою, спи, дорогенька, спокійно.

Любов Григоровна непевно встала і пішла з його покою. На порозі вона обернула ся і подивила ся на Баталіна очима, повними мольби.

Коли-ж він почув, що Любов Григоровна увійшла до своєї кімнати і затворила двері, він тихо підняв ся з ліжка і стоячи босими ногами на підлозі і притуливши обі руки до грудий, прошепотів:

— Маруся!.. Наречена моя!..

- УКРАЇНЦІ!... -

А чи Ви чули, що в Чикаго виходить «УКРАЇНА» — часопись для Українського Народу?

Чи Ви її вже маєте? — Та-ж се конечно, що-би наша «УКРАЇНА» не минула жадної української родини, жадної української хати! Се оди-нока часопись в Америці і Канаді, котра є ціл-ком безпартійна і національна. Вона пише тіль-ки правду, бо не тягне за жадною партією, за жадною релігійною сектою, за жадним урядом або особою. Її видають люди, яки зложили ся своїми шеррами і зібрали кілька тисяч доларів і розпочали її видаванє. «УКРАЇНА» присвячуєт-ся тільки Національній або більше народної ро-боті. Вона стремить осьвідомити народ і здобу-ти волю України!

«УКРАЇНА» нікому не служить — тільки народу. Вона ніколи не продає ся, бо єю управ-ляє сам народ, вона дає добрий, красний мате-рjal для читача і не провадить сварок і лайок як де-яки другі часописи. — Ото-ж передпла-тїть її і переконастєсь!

Коштує тільки \$1.50 на рік в Сполучених Державах і \$2.00 на рік в Канаді. — Шлїть гро-ши почтою на адресу:

“UKRAINA”
2152 West Chicago Avenue
Chicago, Ill.

ПОЗІР!...

УКРАЇНЦІ!...

ПОЗІР!...

Нова книжка скоро вийде з друку під назвою: «ЕКСПРОПРІАЦІЯ». — Дуже цікава книжка про повстанє на Україні в 1905 році аж до теперішних часів. Хто хоче узнати про ті страшні услівя в яких обертали ся українські революціонери, їх переслідованя і їх борбу з урядом — най пише за сею книжною. Ми її будемо мати у себе на складі. — Пишть по адресі:

"UKRAINA"

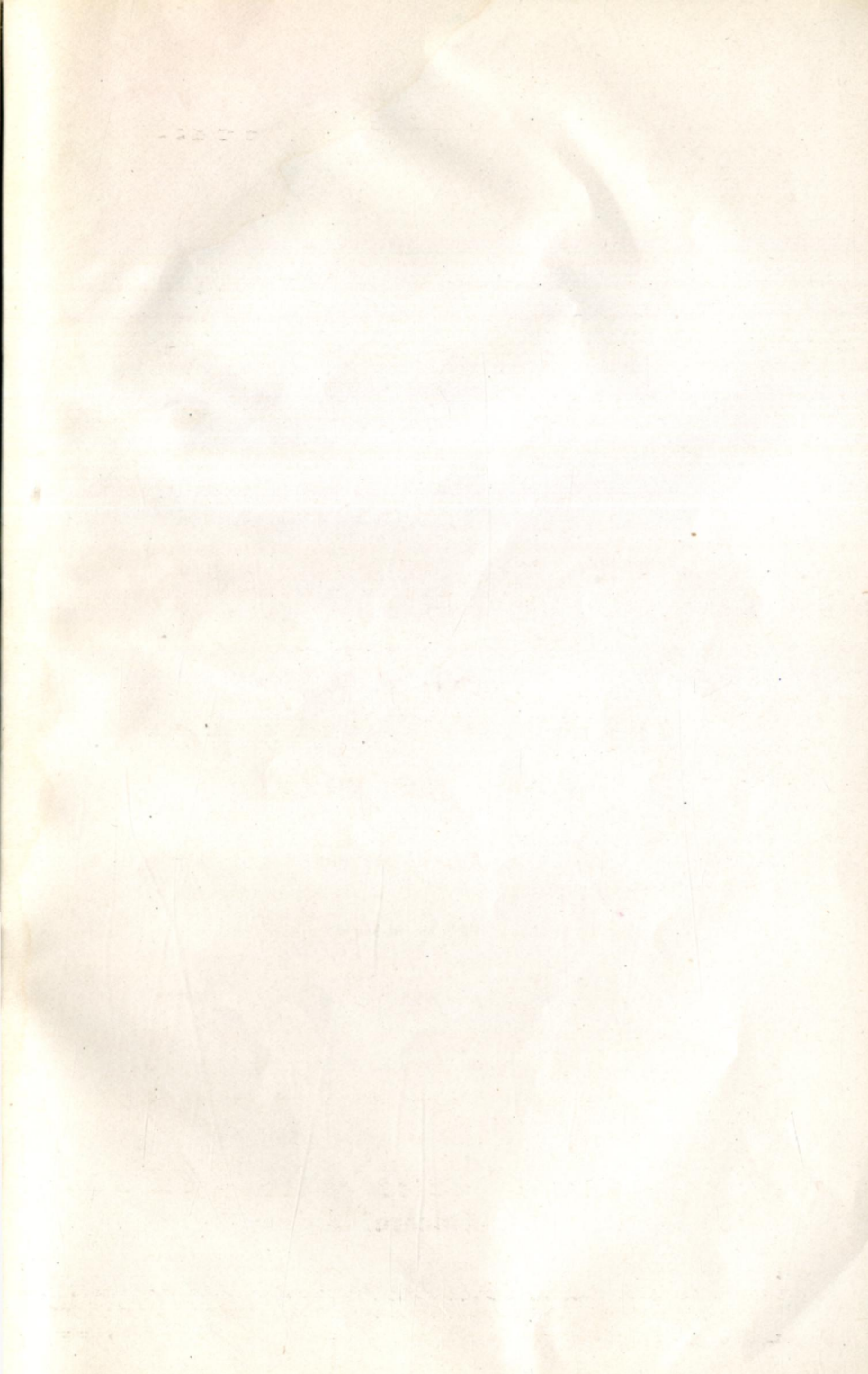
**2152 West Chicago Avenue
Chicago, Ill.**

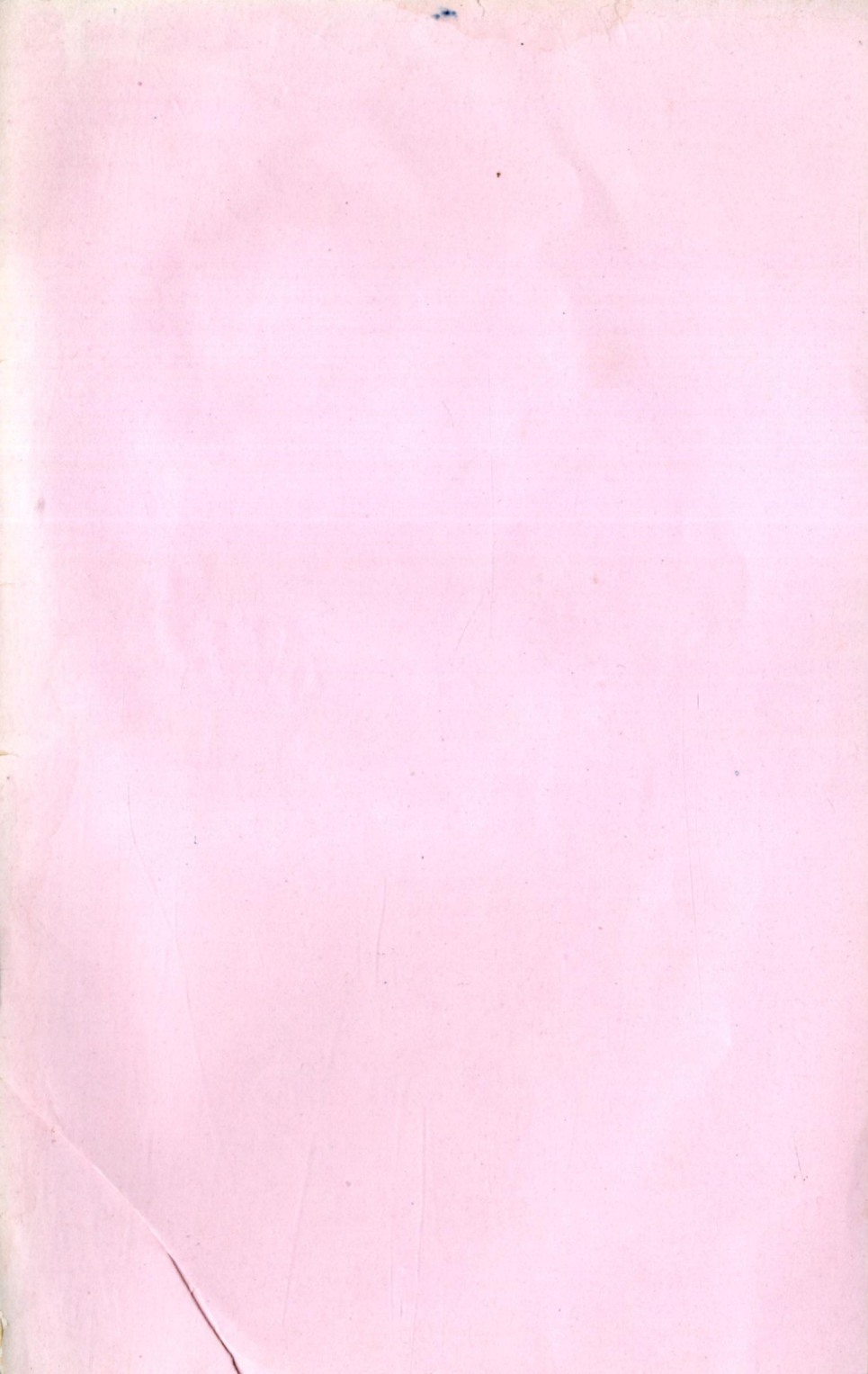
ПОЗІР. -- НОВІ КНИЖКИ.

Виходить з друку нова книжка під назвою «НІЧОГО НЕ БУЛО». — Славний перевід з російської мови. Що то за цікава книжка!

Кождий повинен знати! Там описують про розкішне і бездужне жите панів і про їх соромливе захованє з жєнщинами... Хто хоче знати про сі тайни панських домів, най пише до нас по ню і дістанете її зараз почтою. — Пишть на адресу:

**"UKRAINA" -- 2152 W. Chicago Ave.
Chicago, Ill.**

1007 204842 2.011.842

- ЗЕМЛЯКИ! -

Їхати вже час до дому!... — Та коли не можна -- війна!...

Отож час приготувляти ся.

Війна вічно не буде, ще якійсь час і прийде бажаний мир, а з ним і подорож до старого краю, до дому, до своїх близьких і кривних. —

Час вже тепер приготувляти ся, бо потім буде такий рух, що годі буде і шіф-карту дістати. Щоби оминути се, конечно потрібно приготувляти ся. Отож наша компанія звертає ся до всіх, що хочуть їхати до старого краю, най-пишуть до нас за інформаціями, залучаючи марки на відповідь і подаючи свою адресу. Ми будемо мати всіх Вас у себе записаних і як скоро війна скінчить ся і проїзд до Європи стане вільним — зараз-же ми Вас сповістимо і Ви першими дістанете шіф-карту і проїзд до старого краю.

Наша компанія є всім добре знання:

“Canadian Pacific Ocean Service Lim.”

Вона має 50 великих пароплавів.

На таких величезних шіфах проїзд скорий, безпечний і вигідний. — Удавайтеся до нашого Українського Бюра. Се Вам нічого не коштує, а принесе тільки користь.

Пришліть тільки свою адресу і марки на відповідь, е-сли бажаєте якої інформації. — Пишіть або удавайтеся до:

Immigration Bureau
2152 W. Chicago Ave.
Chicago, Ill.

ГЕОРГІЙ Г. ЧУЛКОВ.

НАРЕЧЕНА

Переклад з російської мови
О. К. У.

—:— Ціна 15 центів —:—

Накладом і друком "України"
2152 W. Chicago Ave. — Chicago, Ill.

Ханна нова!